

ALGUERÈS

Guia didàctica

AUTORES: Imma Canal i Santos, Teresa Serra i Carol, Rosa Vilardell i Moyà
ADAPTACIÓ A L'ALGUERÈS: Rosa Montero i Verdalet (coord.), Anna Maria Ceccotti, Carmela Frulio,
Graziella Murgia, Clotilde Piras
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA: Luca Scala
COORDINACIÓ EDITORIAL: Ester Carrión

Primera edició: novembre de 2010

© Autores: Imma Canal i Santos, Teresa Serra i Carol, Rosa Vilardell i Moyà
Adaptació a l'alguerès: Rosa Montero i Verdalet (coord.), Anna Maria Ceccotti, Carmela Frulio,
Graziella Murgia, Clotilde Piras
© d'aquesta edició:
Eumo Editorial. C. Perot Rocaguinarda, 17. 08500 Vic. Tel. 93 889 28 18 - Fax 93 889 35 41
www.eumoeditorial.com · eumeditorial@eumoeditorial.com
—Eumo és l'editorial de la Universitat de Vic—

Imprès a Artyplan

ISBN: 978-84-9766-392-2
Dipòsit legal: B-43.603-2010

Índex

Presentació	4
1. Vacances al càmping	8
2. A la vella factoria	12
3. Hi havia una volta	17
4. Anem a comprar	22
5. Viva l'esport	27
6. Divertim-mos amb els animals	31
Activitat complementària	37

Presentació

La llengua catalana de l'Alguer als primers nivells de l'Educació Primària

Entre 6 i 7 anys los minyons de l'Alguer tenen un bon domini de l'italià, especialment en l'àmbit de la comunicació quotidiana i personal, però també en l'àmbit social. Molts han mantengut contactes amb la llengua catalana de l'Alguer, altres saben de la sua existència i per tant són motivats per aprendre aquesta llengua. Lo nivell de coneixença pot variar segons l'ambient familiar dels minyons, ja que en algun cas algun membre de la família lis hi ha pogut parlar en català.

Quant a l'adquisició bàsica de la llengua catalana de l'Alguer, als primers nivells de l'escola Primària és convenient treballar sobretot a partir de la llengua parlada.

Criteris per la selecció i seqüenciació dels continguts

Dat que els alumnes coneixen i treballen amb el mecanisme de relació so-grafia en italià, la introducció de la lectura i de l'escriptura en alguerès se té de fer quan los minyons tenen consolidades les bases d'aquest mecanisme. Així, i a fi d'evitar interferències entre els dos sistemes lingüístics, s'introdueix la llengua escrita en català de l'Alguer quan los alumnes ja tenen bona propietat del procés lecto-escriptor en italià. En aquest moment, i amb el mecanisme de relació so-grafia consolidat, los minyons se tenen de centrar únicament, quant a l'alguerès, en aquells sons i grafies que difereixen dels sons i grafies de la llengua italiana. D'aquesta manera avancen més ràpidament en la coneixença de l'alguerès i al mateix temps fixen i amplien les capacitats generals de lectura i escriptura.

En la selecció dels continguts lingüístics, hem evitat la repetició dels que són comuns als dos sistemes lingüístics, i que són transmissos en italià. Per això nos sem centrats en los que són específics de l'alguerès.

Programació

Continguts

Fets i conceptes

- Contingut semàntic de les paraules pròpies de l'ambient.

Procediments

Llengua parlada

- Participació en situacions d'interacció comunicativa dirigides de l'ensenyant: conversacions seqüenciades, jocs lingüístics i simulacions.
- Aplicació d'estratègies i normes per comunicar: escoltar activament, mantindre el tema, respectar l'orde per prendre paraula.
- Comprensió de lèxic i estructures relacionades amb els camps semàntics bàsics i més a prop de l'alumne.
- Execució d'ordes donats de l'adult o d'altros companyons.
- Interpretació de contes, explicacions, poesies... amb suport visual o sense.
- Aplicació d'estratègies de comprensió en la interpretació de textos narratius llongs (primer de la lectura, durant la lectura i després de la lectura): predicció del contingut a partir del títol, activació de coneixences prèvies, formulació i comprovació d'hipòtesis, recapitulacions, etc.
- Memorització i recitació de cançons, jocs de paraules, cantarelles, poesies, endevinalles i altres textos curts.
- Dramatització de situacions de la vida real i de contes.

- Identificació de situacions comunicatives diverses. Expressió d'estructures o formats necessaris per donar resposta a diferents funcions comunicatives de la llengua: informar, demanar informació, regular l'acció, emprar fórmules socials, etc.
- Ús del vocabulari i de les estructures sistematitzades en contextos més a prop a l'alumne.
- Producció de diversos tipus de missatges orals: narratius, instructius, retòrics, descriptius, conversacionals, etc.
- Producció ordenada d'un text oral amb diversos tipus d'ajut.

Comportaments

- Atenció i respecte per les intervencions orals dels altres.
- Interès per se fer entendre.

Objectius del Cicle

Llengua parlada

- Comprendre textos orals senzills: contes, explicacions, endevinalles, diàlegs, instruccions, descripcions, etc.
- Reproduir estructures pròpies de la llengua catalana de l'Alguer, partint de models.
- Utilitzar frases ben estructurades en situacions comunicatives diverses.
- Reexplicar i explicar de manera ordenada fets o situacions que se succeeixen en lo temps.
- Adquirir i augmentar el vocabulari referit a persones, animals i coses coneixudes.
- Recordar i reproduir textos d'expressió oral i literària.
- Participar a dramatitzacions reproduint textos curts.
- S'esforçar per se fer comprendre.
- Respectar i valutar les pròpies intervencions i les dels altres.

Orientacions didàctiques

Temporització

Lo llibre consta de 6 unitats i un conte complementari. La proposta de temporització preveu una repartició de les 6 unitats durant tot l'any.

L'activitat complementària (conte «Lo monstre de l'olla») se farà a criteri de l'ensenyant, així com s'explica a la part de l'organització de les unitats de programació.

L'ensenyament, model de llengua

Durant les llicions se té de parlar solament en català de l'Alguer per assegurar que els models lingüístics que se transmetin siguin los correctes. És imprescindible que tots los ensenyant d'alguerès coneixin bé la llengua, per evitar interferències i per conseguir la qualitat pedagògica necessària.

Adequació a la composició lingüística dels alumnes

Com havem dit, a l'inici de l'escola Primària la major part dels minyons tenen alguna coneixença de l'alguerès o bé saben que és una llengua emprada a l'Alguer, però el nivell d'adquisició varia segons la realtat familiar.

Per acostar aquesta realtat a la proposta didàctica que presentem en aquest llibre, havem projectat en totes les activitats dos nivells diferents. Lo nivell 1 va dirigit a tots los alumnes que no tenen coneixença de la llengua catalana de l'Alguer, perquè no s'ampra en l'ambient familiar d'ellos i no han tengut ensenyament d'alguerès primer (escola de la Infància i primer any de l'escola Primària) i el nivell 2 va dirigit a aquellos

Presentació

minyons que tenen un contacte més directe amb l'alguerès o bé ja han seguit algunes llicions a l'escola de la Infància o al primer any de l'escola Primària.

Les activitats del nivell 1 són pensades i fetes perquè els alumnes amb més poc domini tinguin alguns referents ben tancats per poder incorporar o generalitzar lèxic i estructures específics d'aquesta llengua. Les activitats del nivell 2 tenen la finalitat de potenciar l'ús de l'alguerès i ampliar el vocabulari.

Primer de començar una unitat s'ha de saber que el/la mestre/a sabi quales són les coneixences prèvies dels/de les alumnes, referides als continguts que se tractaran, per poder triar el nivell més adequat.

Organització de les unitats didàctiques

Les diferents unitats s'articulen en un context comunicatiu, a partir del qual se treballa amb el lèxic i amb les estructures necessàries perquè els alumnes comencin la comunicació en alguerès. Projectant les activitats contemplem en primer lloc les activitats de comprensió, amb les quals s'introdueix el model que se tindrà d'aplicar després en les activitats d'expressió.

Los suports visuals emprats tenen la doble funció de facilitar la identificació del significat del discurs i ajudar a estructurar els diversos textos orals.

En la major part de les unitats hi ha activitats manipulatives (dissenyar, classificar...) que faciliten l'aprenentament de la llengua de manera lúdica i en contextos motivadors pels alumnes. Però, perquè aquestes activitats no prenguin protagonisme, en l'aprenentament de la llengua, s'és inclòit un annex amb retallables a la fi del llibre, de manera que sigui més fàcil la realització d'aquestes activitats.

A totes les unitats hi ha textos retòrics (cançons, endevinalles, poesies curtes...) que faciliten l'adquisició de lèxic i estructures característics de la llengua que s'està aprenent. La selecció de textos inclouix sigui textos de literatura popular sigui d'autors clàssics i moderns.

Presentació de les activitats

Los enunciats, escrits amb lletra petita, són destinats a l'ensenyant, lo/la qual, així, no tindrà d'anar constantment a la Proposta didàctica per donar les instruccions als alumnes sobre el que tenen de fer. De la mateixa manera, los enunciats volen ésser una guia perquè les famílies interpretin correctament lo treball que han realitzat los minyons.

Los alumnes no tenen de llegir els enunciats, ja que amb el procés de descodificació en alguerès se treballa progressivament durant lo cicle i no se vol interferir, en ningun moment, amb el procés de lectoescriptura que se realitza en llengua italiana.

No obstant això, per favorir l'autonomia dels alumnes i ajudar-los en la interpretació dels enunciats que lligi el/la mestre/a, a costat del número de l'activitat hi ha diferents logos . La visualització d'aquestes icones farà que els alumnes sabin què tenen de fer a cada activitat: escoltar, parlar, escriure, pintar, retallar.

A part de les unitats, lo segon llibre incloueix un conte, l'objectiu del qual és que els alumnes compreguin textos orals més llongs amb que se proponen a la major part de les unitats.

Orientacions per la valutació

Valutació inicial

Primer de començar una activitat se tindrà de saber les coneixences lingüístiques dels nostros minyons per decidir si fem les activitats seguint les orientacions pel nivell 1 o pel nivell 2. Aquesta valutació inicial se pot fer a partir d'una conversació prèvia sobre el tema central de la unitat. Un altro recurs que nos pot donar informació sobre el nivell de domini lingüístic dels alumnes és l'observació quotidiana del desenvolupament de les activitats d'ensenyament-aprenentament.

Valutació formativa

La llengua parlada té d'ésser valutada durant tot lo procés d'ensenyament-aprendiment. L'estructura de les proves que s'utilitzen per valutar la llengua parlada no és massa diferent de les activitats habituals de la classe. Per això, tenguérem de controlar si mentres estem fent les activitats d'ensenyament-aprendiment aconseguim los objectius didàctics fixats en la unitat de programació.

Valutació sumativa

Quan s'acaba cada unitat de programació, o bé a la fi d'un quadrimestre, farem una valutació sumativa. Aquesta valutació se realitzarà tenint compte del nivell de l'alumne en la valutació inicial i els resultats que ha anat tenint durant lo procés d'ensenyament-aprendiment. Per completar la valutació sumativa també podem fer activitats de valutació.

Exemple d'activitats per valutar la llengua parlada

Comprensió:

- Escoltar un discurs oral (narratiu, expositiu, descriptiu...) i respondre a demanes.
- Escoltar ordes i posar-los en pràctica.
- Escoltar un conte i ordenar temporalment les parts més significatives.

Expressió:

- Fer una narració, una descripció o una exposició curta.
- Establir una conversació.
- Dramatitzar una situació de la vida quotidiana: anar a comprar en una botiga, donar instruccions per realitzar una activitat...
- Evocar un text memoritzat prèviament.

Unitat 1

Vacances al càmping

Contenguts

Fets i conceptes

Contingut semàntic de:

- Substantius: calçó, costum de bany, mudanda d'home, mudanda de dona, malleta, malló, calcetes, sabates, pijama, mocador, boneto, guants, xerpa, paltò, davantal, floc, eixugamà, butxaca, gamera.
- Adjectiu: blanc, vermell, colorit, blau, negre, groc, marró, verd, carabassa, viola.
- Locucions: a rigues, bistacat.
- Adjectiu: curt, llong, estret, gran, petit.
- Accions: se vestir, se despullar.

Procediments

Comprensió oral

- Comprensió d'ordes.
- Comprensió de lèxic amb suport visual.
- Identificació dels significats orals que utilitzen per denominar els vestits i les seues formes.
- Comprensió de textos descriptius curts.
- Comprensió de l'estructura «és gran..., és petit..., és...».
- Comprensió d'una endevinalla.

Expressió oral

- Elaboració d'un text (narratiu) de narració oral.
- Utilització del lèxic emprat per dissenyar els vestits i les seues formes i colors.

Comportaments

- Respectar l'orde de paraula i les idees dels altres.

Objectius didàctics

- Obeir i realitzar els ordes donats de l'ensenyant en lo context de l'aula.
- Elaborar un text de narració oral a partir d'una conversació col·lectiva, que comença amb l'observació d'una seqüència de disinyos.
- Demanar la paraula per intervenir en la conversació i escoltar el que diuen los altres.
- Posar en relació els significants orals d'alguns vestits, les colors amb els seus referents.
- Utilitzar, seguint lo model donat, l'estructura «m'està...» en situacions simulades de comunicació.
- Utilitzar el lèxic emprat per dissenyar els vestits i les colors en situacions reals o simulades de comunicació.
- Escoltar un text descriptiu i reproduir gràficament les persones descrites amb tots los elements.
- Descobrir l'objecte que se descriu en una endevinalla.
- Memoritzar i reproduir una endevinalla.

Orientacions didàctiques

1 *Miquel i Llúcia van al càmping. Explica la historieta.*

Lo mestre o la mestra llegirà el títol de la historieta i se començarà una conversació a partir d'això:

- Séu estats mai en un càmping?
- Lo càmping era a la platja o a la muntanya?
- Qui cosa posau a la bossa a sac per anar al càmping?
- Portaríveu la mateixa roba per anar a la platja com per anar a la muntanya?

Conversació dirigida per facilitar l'explicació de la historieta:

- 1) Qui cosa tenen a mans Miquel i Llúcia? Qui cosa diu el bitllet escrit que han portat a casa? Los dos minyons van al càmping al mateix lloc?
- 2) De qui color és la bossa a sac de Miquel? I la de Llúcia? Qui cosa estan fent? Portaran la mateixa roba si u va en muntanya i l'altra va a la platja?
- 3) On deixaran les bosses a sac?
- 4) Cada u ha pres la pròpia bossa a sac? I on van?
- 5) Qui cosa és succeït?
- 6) Qui cosa succeirà ara?

Nota pel mestre o la mestra: Miquel va en muntanya i Llúcia va a la platja.

Després de la conversació, se pot demanar als minyons que repitin la història.

2 *Escolta i marca amb una creu els pinyos de roba que tria Llúcia.*

Per presentar l'activitat, lo mestre o la mestra explicarà que Llúcia va a la botiga per comprar la roba que li manca pel càmping.

Nivell 1

Lo mestre o la mestra diguerà el nom i la color dels pinyos de roba que són en vetrina i després diguerà el nom de la roba que tria Llúcia.

Nivell 2

Se diguerà directament lo nom dels pinyos de roba que tria Llúcia.

Llúcia tria: un boneto vermell, una camisa bistacada de verd, un calçó de color violeta, calcetes grogues, sabates marrons amb tibia, un pijama vermell i un mocador blau.

3 *Coloreix la roba i diu en qual sac se té de posar.*

Lo mestre o la mestra té d'explicar que la bossa a sac blava és de Miquel i que va en muntanya, i la bossa a sac verda és de Llúcia que va a la platja.

- Quala roba posaràs a la bossa a sac de Miquel? I quala a la de Llúcia?

Nivell 1

Demanes tancades. Calqui exemple:

- En la bossa a sac de Miquel, qui cosa has posat: les mudandes d'home o de dona?
- En la bossa a sac de Llúcia, qui cosa has posat: los sàndalos o les sabates?

Nivell 2

Estructura oberta.

- Quals pinyos de roba has posat a dintre de la bossa a sac de Miquel? I a la de Llúcia? Per què?

4 *Diu quals pinyos de roba tenen la mateixa color. Forma els parells.*

Nivell 1

Demanarem:

- Amb qui cosa has abinat lo mallò de rigues vermelles?
- ...

Nivell 2

Los alumnes explicaran sense demanes: les calcetes vermelles i blanques amb les sabates d'esport.

5 *Escolta la frase i posa el número que correspon a cada disiny.*

Miquel i Llúcia són a la botiga provant-se roba i sabates, però pareix que no troben lo que està bé a ellos. Per realitzar aqueixa activitat, lo mestre o la mestra diurà:

- 1) Lo boneto li està gran.
- 2) Lo calçó li està llong.
- 3) La sabata li està petita.
- 4) Lo malló li està curt.
- 5) La malleta li està estreta.
- 6) Lo vestit li està gran.

Solució

6	3	2
5	4	1

A la fi de l'activitat de comprensió se proponguerà als alumnes:

Imagina-te que sés Miquel o Llúcia i t'estàs provant roba com ellos. Mira els disinyes i explica-li al negociant lo que te serveix. Exemple: lo malló marró m'està curt.

6 *Diu els errors que hi són en lo disiny i marca'ls amb una creu.*

Los alumnes deuran reconèixer les incongruències i diure els errors que han trobat en lo disiny.

Solució

Paltò, calceta, xerpa, sabata, davantal, guants.

7 *Escolta la descripció d'aqueixos minyons i disinya els pinyos de roba de la color que t'indicaran.*

Lo mestre o la mestra llegirà les descripcions lentament:

- És un minyó que porta un calçó blanc amb butxaques grogues, un malló blanc amb el coll i bulxos verds, un boneto de llana viola i sabates marrons.
- Una de les minyones porta una gonella bistacada de vermell, malleta negra i sàndalos marrons. Lo mocador del cap és vermell.
- L'altra minyona porta una cinta verda per fermar el calçó, una malleta blava, un calçó gris, sabates verdes i un floc groc als cabells.

8 *Quales diferències trobes a dins dels dos disinyes? Explica-les i marca-les amb una creu.*

Se tenen d'observar les il·lustracions i demanar als alumnes que diguin on se troben les difèrencies.

Solució

Una gamera del calçó és més curta, una màniga de la camisa és curta, un malló té dues butxaques i el de l'altre disiny no ne té, a la camisa manquen los traus, a les sabates manquen les cordones.

9 *Quals pinyos de roba són amagats en aqueix disiny? Disenya'ls.*

Observar el disiny, diure els pinyos de roba que hi són amagats i disenyar-los.

Solució

Un calçó, una malleta, una calceta.

10 *Escolta l'endevinalla. Qui cosa és? Disenya'l.*

S'escoltarà l'endevinalla i, entretant, se faran alguns gestos per donar indicacions.

De les dimensions d'una casseroles,
té les ales i no vola.

Solució

Lo sombrero.

11 *Quales coses li donen a la pastoreta? Disenya-les.*

Escoltarem la cançó estrofa per estrofa. A la fi d'una estrofa cercarem qual és l'objecte que tenim de marcar amb un cercol. Després escoltarem l'altra estrofa i cercarem l'altre objecte..

La pastoreta

Cosa li donguerem a la pastoreta,
cosa li donguerem per l'acontertar?
Jo li dongueriva una tarongeta
i a la muntanyeta se la va a menjar.

A la muntanyeta neu fa i plou
i a la terra plana tot lo vent se mou.
Sota l'ombreta, l'ombreta, l'ombrí...
flors, violes i romaní,
sota l'ombreta, l'ombreta, l'ombrí...

Cosa li donguerem a la minyoneta,
cosa li donguerem per l'acontertar?
Jo li dongueriva una camiseta
i a la muntanyeta se la va a posar.

A la muntanyeta neu fa i plou
i a la terra plana tot lo vent se mou.
Sota l'ombreta, l'ombreta, l'ombrí...
flors, violes i romaní,
sota l'ombreta, l'ombreta, l'ombrí...

Unitat 2

A la vella factoria

Contenguts

Fets i conceptes

Contingut semàntic de:

- gallines, gall, pollets, porc, conills, vaques, ànedes, cutxo, gata, rata, cabra.
- peixos, hàmsters, canarins, tortugues.
- elefant, aranya, caragol, serpent.
- corral, tana, aquari, gàbia.
- runco, anques, cua, ales.

Procediments

Comprensió oral

- Interpretació de la descripció d'animals i les seues accions.
- Interpretació de textos literaris curts.
- Elaboració de la idea global d'un text.

Expressió oral

- Enumeració i descripció d'animals.
- Ús de vocabulari nou en situacions comunicatives.
- Ordenació de les imàgins d'una descripció.
- Elaboració de la idea global d'un text.
- Explicació de les activitats realitzades.
- Explicació de les normes d'un joc amb l'ajut d'un suport visual.
- Producció de frases enunciatives fàcils amb el lèxic après.
- Estudiar a memòria i repetir poesies, endevinalles, tirallengua i cançons.

Comportaments

- Interès pels textos literaris.

Objectius didàctics

- Identificar el disiny que representa un animal descrit del mestre o de la mestra.
- Reconèixer lo significat de paraules noves relacionades amb el context.
- Elaborar a nivell oral descripcions d'imàgins utilitzant lo vocabolari après.
- Ordenar les imàgins que representen una descripció.
- Elaborar la idea global d'un text curt.
- Explicar les normes d'un joc senzill amb l'ajut del suport visual «Lo joc de les imitacions» i jugar-hi.
- Produir frases fàcils explicant los aliments que menja cada animal.
- Memoritzar textos literaris curts: poesies, endevinalles, tirallengua, cançons i jocs.
- Utilitzar el lèxic après per explicar les activitats realitzades.
- Explicar en manera ordenada els passos per jugar a «La gallineta cega» amb l'ajut del suport visual.
- Identificar l'animal descrit en una endevinalla.
- Cantar la cançó «L'elefant».
- Mostrar interès pels textos retòrics.

Orientacions didàctiques

1 *Observa aqueixa il·lustració i escolta la descripció. Després, respon a les demanes.*

En aqueixa factoria hi ha tants animals: gallines, porcs, vaques, cavalls, ànedes, etc...

Senyala els animals que ara vos dic: una vaca que està menjant, un cutxo que juga, una gallina que és girada d'esquena, un conill que està sol a la gàbia.

Nivell 1

Ara senyala un animal i diu qui animal és i qui cosa està fent.

Nivell 2

Endemés de decidir qui cosa fa cada animal, l'alumne farà frases més completes per la descripció.

2 *Escolta la poesia i escriu el número als disinyes. Després, aprén-la a memòria.*

Mou les orelles,
mou el nas,
mostra les dents,
salta i brinca les flors,
i a la tana
viu amb els sous fills.

Nivell 1

Primer de començar l'activitat del llibre, los alumnes escoltaran la poesia una primera volta i se comentarà el vocabulari, especialment «mou el nas» i «brinca les flors».

Se donguerà temps per mirar els disinyes i després se tornarà a escoltar el text per posar en orde les imàgins.

Nivell 2

Primer de tot, los alumnes escoltaran la poesia solament mirant los disinyes. Després, tornaran a escoltar-la i marcaran la solució. Se demanarà als alumnes de justificar la triada.

Solució

2, 1, 4, 3, 5.

3 *Qui títol posarives a la poesia de primer? Per què?*

Lo títol nos explica de qui cosa tracta un text. De qui cosa tracta aqueix text? Qui títol li posarives?

4 *Endevina qual animal imita el tou companyó o companyona.*

Primer de començar l'activitat se decidin les normes del joc seguint u o l'altre model, segons lo nivell dels alumnes:

Nivell 1

Per jugar al joc de les imitacions, primer tenim de triar el jugador que imitarà l'animal. Lo jugador siguerà triat amb la següent compta:

Quantes anques té una gata?
Una, dues, tres i quatre.

Lo jugador triat se posarà enmig i imitarà un animal de la factoria i els altres tenen d'endevinar a qual animal se refereix. Lo que endevina se posarà enmig i imitarà un altre animal.

Nivell 2

Se demanarà als alumnes, a partir del títol i de les il·lustracions, de qui cosa tracta el joc. Se pot fer amb demanes precises com aqueixes:

- Qui sap explicar com se juga aqueix joc? Pensau el títol.
- Com fem a saber qui se posa enmig?
- Calqui u sap calqui compta eliminatòria?

5 *Qui cosa menja cada animal?*

Lo mestre o la mestra realitzarà una presentació comentant primer amb els alumnes los animals i els aliments representats.

Després se demanarà als alumnes de posar en relació cada animal al sou menjar, seguint lo camí del laberint.

Nivell 1

Si els alumnes no coneixen lo nom de calqui aliment, lo diguerà l'ensenyant i, després, se començarà el diàleg.

- Quals d'aqueixos animals coneixes? Com se diuen? Qui cosa mengen?

L'ensenyant demanarà als alumnes que expliquin qui cosa menja u dels animals. Les frases sigueran com l'exemple: «La vaca menja l'herba».

Nivell 2

Se realitzarà l'activitat sense ninguna explicació.

- Uniu els animals als sous aliments, seguint lo camí.

Lo mestre o la mestra demanarà als alumnes que expliquin lo que menja u dels animals.

6 *Escolta el tirallengua de les cabres, aprén-lo a memòria i repiti'l més llestr que pots.*

Una cabra traga troncs
altra cabra troncs traga.

Nivell 1

S'estableix un diàleg amb els alumnes, incidint en manera especial en lo vocabulari que desconeixen.

Per exemple:

- Qui cosa fan les cabres? Qui cosa mengen?
- Després d'haver mastegat los troncs se'ls traguen. Qui cosa tragues tu? En aquí les cabres traguen troncs.
- Ara escoltau el tirallengua i després repetiu'l. Ara dieu'l més llestros que podeu.

Nivell 2

S'estableix un diàleg amb els alumnes del gènere:

- Qui animals veus en aqueix disiny? Qui cosa estan fent?
- Escoltau el tirallengua. I repetiu'l. Ara dieu'l més llestros que podeu.

7 *Escolta i explica qui cosa hi ha de fer per jugar a «La gallineta cega».*

—Gallineta cega, qui cosa has perdut?
—Una agulla i un didal.
—Fes tres giros i el trobaràs. U, dos, tres.

Nivell 1

S'estableix un diàleg amb els alumnes per favorir l'elaboració del text instructiu. Per exemple:

- Escoltau la cançó del joc de «La gallineta cega».
- Ara mirau els disinyes per fer el joc. Qui cosa fem en primer lloc? I per continuar?

- Qui cosa diu cada u dels personatges?
- Qui cosa fan per últim lo minyó o la minyona que estan enmig?
- Ara anem a jugar.

Nivell 2

- Qui coneix lo joc de la gallineta cega?
- Qui vol explicar-lo? Atenció, teniu de fer-lo seguint l'orde de les accions que fem en lo joc, com veiem en les il·lustracions. Pensau d'explicar-lo a un minyó o a una minyona que no coneix lo joc.

Se posarà especial atenció en l'ús de les unions temporals del gènere: **en primer lloc, per continuar, després, en últim**. De manera que el text final pugui ésser símil a aqueix:

«**En primer lloc** se tria el minyó o la minyona que fa de gallineta cega. **Per continuar** se posa enmig del cercol i se li tapen los ulls. **Després**, los minyons del grup demanen: «Gallineta cega, qui cosa has perdut?» I el minyó o la minyona que fa la gallina respon: «Una agulla i un didal». Los altres minyons diuen: «Fes tres giros i els trobaràs. U, dos i tres». **En últim** la gallineta gira tres voltes i després deu prendre un altro minyó i endevinar de qui se tracta».

8 Explica quales diferències hi són en los dos disinyos.

Lo mestre o la mestra realitzarà la presentació que sigui: Mirau la gàbia de la botiga d'animals. Quals animals hi són? Una volta que els alumnes hauran nominat los animals, se lis hi donguerà la instrucció que sigui:

- Quales diferències hi són en los disinyos?

9 Escolta l'endevinalla i després diu de qual animal se tracta.

Dur de damunt
dur de sota
cap de pívera
i cambes de llenya.

Solució

La tortuga.

Nivell 1

En primer lloc se demanarà als alumnes que diguin los animals que hi són en la il·lustració. Després, primer d'escoltar l'endevinalla, s'assegurarà el vocabulari nou necessari per la sua comprensió: dur, pívera, camba de llenya. Després s'escoltarà l'endevinalla i els alumnes tengueran de diure de qual animal se tracta i marcar la il·lustració correspondent. Per continuar, se demanarà que aprenguin l'endevinalla a memòria.

Nivell 2

Primer d'escoltar l'endevinalla, se demanarà als alumnes que diguin los animals que hi són en la il·lustració de l'activitat. Una volta que els alumnes hauran escoltat l'endevinalla i hauran triat, se lis hi demanarà que la justifiquin. Després la tengueran d'aprendre a memòria.

Activitat complementària

Se poden presentar aqueixes dues endevinalles que se refereixin als altres dos disinyos de l'activitat.

Port la mia caseta a l'espatla
camín sense una anca
i vaig marcant la mia peüta
amb un fil de plata.

Solució

Lo caragol.

Cosa és, cosa és,
que va fent esses
i no té peus?

Solució

Lo serpent.

10 Escolta una cantarella popular i pinta el disiny.

Papallola, papallola
Pren lo llibre i vés a escola,
pren lo llibre ei vés a caça:
papallola monincassa!

Nivell 1

Se realitzarà una conversació guiada per favorir la comprensió de la poesia i l'ús del vocabulari. Per exemple:

- De qual animal tracta la poesia?
- Com diu l'autor que és?
- Calqui volta haveu vist papalloses?
- De quales colors eren?
- Ara pinta-la.

Nivell 2

Se realitzarà una conversació guiada per assegurar l'ús i la comprensió de la poesia. Per exemple:

- Calqui volta haveu vist papalloses?
- De quales colors eren?
- On eren?
- De quales colors pintarem aqueixa papallola?

11 Escolta i canta la cançó de l'elefant. Després, diseny a on se nina l'elefant.

Un elefant que se ninava penjat a una teranyina;
ja que veieva que no ne caieva, ixi a cercar un elefant.
Dos elefants que se ninaven penjats a una teranyina;
ja que veieven que no ne caieven, ixin a cercar un elefant.
Tres elefants...

Nivell 1

Després d'escoltar la cançó i comentar les paraules desconegudes, se demanarà als alumnes que acabin l'activitat:

- Qui cosa hi manca al disiny? Completa'l.

Demanes que se poden fer mentres los alumnes van realitzant l'activitat:

- Qui cosa fa l'elefant?
- On se nina?
- Qui fa la tela?
- Pot succeir verament això?

Nivell 2

Se realitza l'activitat sense preparació.

Demanes que se poden fer mentres los alumnes van realitzant l'activitat:

- Qui cosa estàs disenyant?
- Com és en realtat?
- Qual animal fa la tela?
- Per qui cosa serveix?
- Creus que alló que estàs disenyant pot succeir en la realtat? Per qué?

Unitat 3

Hi havia una volta

Contenguts

Fets i conceptes

Contingut semàntic de:

- Dormir, saltar, bufar, tiquirriar, correr, cercar, preparar, portar, moure, tremolar, roncar, llegir, volar, escriure, dissenyar, prendre.
- Drac, nano, bruixa, fada, princesa, cavall.
- Valorós, bo, perillós, petit, gran, llarg, curt, feo, mal, magre, gros.
- País, bosc, castell, mercat, tana.
- Espada, tassa, xeringa, ràdio, taps, càmbion, gru, copa, baül, ampolleta, xutx, bóta, cistella, cadira, sofà, espolsador, bastonaga, sol.

Procediments

Comprensió oral

- Comprensió d'una narració:
 - previsió de l'argument;
 - establir propòsits de lectura;
 - valuació del propòsit.
- Comprensió de lèxic i estructures a dins d'un context.
- Interpretació de textos descriptius.

Expressió oral

- Participació en conversacions dirigides.
- Ús de vocabulari i estructures noves en situacions comunicatives.
- Producció de textos de narracions.
- Memorització i evocació d'endevinalles.

Comprensió lectora

- Lectura de paraules i textos memoritzats.

Expressió escrita

- Reescriptura de paraules.

Comportaments

- Interès per comprendre i produir narracions.

Objectius didàctics

- Obeir i posar en pràctica els ordres donats de l'ensenyant en lo context de l'aula.
- Preveure el tema del conte a partir de les il·lustracions.
- Interioritzar el propòsit de la lectura.
- Ordenar les seqüències del conte.
- Propondre un altre final possible.
- Donar suggeriments.
- Emprar el lèxic après en un context comunicatiu.

Orientacions didàctiques

1 *Escolta el conte i posa en orde les imàgins.*

Nivell 1

Per facilitar la comprensió del conte se demana als alumnes d'observar les imàgins i se començarà una conversació:

- Observa el drac. Qui cosa fa?
- Quals altres personatges hi són en aquest conte?
- Qui és lo protagonista?

Nivell 2

Per facilitar la comprensió del conte, se demana als alumnes d'observar les imàgins i d'explicar el que veuen en cada una d'elles.

Després, se llegirà el conte sense ninguna interrupció, los minyons tengueran solament d'escoltar. En un segon moment tenen d'escoltar la lectura, fraccionada, i tenen de posar el número que correspon a cada vi-nyeta.

Simó el drac

- 1 [Aqueix és Simó, lo drac que no dormi mai.
De nit i de dia salta, bufa i tiquírria. Fa tant bordell que no deixa dormir ningú.//
- 2 [—Això no pot continuar així —diu el coratjós Pasqual. Cerca la sua espada i va a la gruta.//
- 3 [—A mi no m'assusten les espades! —tiquírria el drac Simó i de la sua boca ixi una terrible flamada.
Lo coratjós Pasqual se gira i corri primer que el drac li brugi la pell.//
- 4 [Ahora la petita Clara diu:
—Jo tenc la solució —i cerca al bosc calqui herba màgica.// Prepara una tassa de te per fer dormir i la porta a la gruta.
- 5 [—Les espades són perilloses, però el te és una cosa assai bona —diu Simó. Se beu la tassa de te i cau dormit.//
- 6 [Però... los arbres se mouen, les parets tremolen i la remor no deixa dormir a ningú. És Simó que ronca!
Ronca més a fort d'un cicló. Tenguerem de despertar-lo!

Solució

3, 5, 4, 1, 2, 6.

Una volta realitzada l'activitat, si se creu oportú se pot demanar als minyons que repitin la història amb l'ajut de les imàgins, seguint l'orde just.

2 *Quala solució proponguerives tu?*

Nivell 1

Primer de realitzar l'activitat, se treballarà amb el vocabulari que farà menester: espada, bastó màgic, xeringa, música o auriculars per escoltar música, càmbion, tassa de te, grua.

Se demanarà a cada alumne que trigui un objecte que pugui resoldre la situació en la qual se troben los habitants del país. Per fer un exemple, l'ensenyant diguerà una frase com: «Jo lis hi digueriva: posau-vos los auriculars per escoltar música, per no escoltar la remor del drac».

Nivell 2

Se realitzarà l'activitat sense ninguna preparació. Per facilitar l'ús correcte de l'estructura, se partirà d'un exemple de l'ensenyant.

3 *Explica qui cosa fa el drac del conte.*

Nivell 1

Se demanarà als alumnes que diguin qui cosa fan los dracs de la il·lustració i, a continuació, l'ensenyant completarà el que els alumnes no han dit o el vocabulari que no coneixen. Després se demanarà als alumnes que diguin quales accions fa el drac del conte, repassant d'aqueixa manera el vocabulari de les unitats precedents, sobretot les accions.

Nivell 2

Se demanarà als alumnes que senyalin cada disiny i diguin si el drac del conte fa o no l'activitat correspondent.

Solució

Simó, lo drac, no lligi. Simó, lo drac, salta. Simó, lo drac, bufa. Simó, lo drac, no vola. Simó, lo drac, ti-quírrria. Simó, lo drac, escupi una flamada.

4 *De qui és cada cosa? Escriu el nom a sota.*

Nivell 1

S'estableix una conversació amb els minyons:

- Recordau el nom dels personatges del conte?
- Quales objectes compareixen disenyats?
- De qui és cada objecte?
- Escriviu el nom del personatge a sota del sou objecte.

A seguir se demana als alumnes que facin frases com:

- Lo foc és de Simó, lo drac.
- La tassa és de Clara.
- L'espada és de Pasqual.

Nivell 2

Se demana als alumnes de qui és cada u dels objectes que hi són. Després se demana als alumnes que escrivin lo nom del propietari a sota de cada u d'ellos.

5 *Posa el número correspondent al personatge del conte que descriurà el mestre o la mestra.*

Nivell 1

Se demanarà als alumnes que escoltin les descripcions que fa el mestre o la mestra i que després posin lo número correspondent.

- 1) És un personatge fantàstic que assimitja a un home, però és assai petit. Viu a dintre dels arbres i dels bolets. És un nano.
- 2) És un animal imaginari assai gran que gita foc de la boca i que, a voltes, pot volar. Qui cosa és?
- 3) És un personatge fantàstic, mal, assimitja a una vella assai fea amb un nas assai llong i vola a damunt de la sua escombra. És una bruixa.
- 4) És un personatge fantàstic, bo, que té un bastó màgic. És una fada.

A la fi de l'activitat, se lis hi demanarà que diguin com se diu cada u dels personatges.

Nivell 2

Se demanarà als alumnes que escoltin les descripcions que fa el mestre o la mestra i que després diguin lo nom i posin lo número que correspon.

- 1) És un personatge fantàstic que assimitja a un home, però és assai petit. Viu en lo bosc a dintre dels arbres i dels bolets. Qui cosa és?
- 2) És un animal imaginari assai gran que gita foc de la boca i que, a voltes, pot volar. Qui cosa és?
- 3) És un personatge fantàstic mal, assimitja a una vella assai fea amb un nas assai llong i vola a damunt de la sua escombra. Li agrada fer factures. Qui cosa és?
- 4) És un personatge fantàstic bo, que té un bastó màgic amb el qual realitza els desitjos de la gent. Qui cosa és?

6 Escolta l'endevinalla i posa un cèrcol a la solució. Després, aprèn-la a memòria.

En primer lloc se presentarà el vocabulari necessari per la comprensió del text: **alt-baix**, **llong-curt**, **gras-magre** i, també, d'alguns augmentatius i diminutius com **petit-petit**, **baix-baixet**, **llong-llonguet**, **gras-grasset**. Per exemplificar aqueixos adjectius, s'utilitzarà el grup dels minyons.

Nivell 1

Per facilitar l'aprendiment i l'ús d'aqueixos sufixos se demanarà als alumnes que responguin a demanes d'opció múltiple com:

- Com és Pasqual: magret o grassutxo?
- Com és lo drac: magrutxo o gras?
- Com és Clara: baixeta o alta?
- ...

Després se miraran i se posarà el nom a les imàgins que hi són: una mà, un peu i un bosc. A seguir, lo mestre o la mestra llegirà l'endevinalla i els minyons tenen de fer un cèrcol i posar el nom a la imagin a la qual se refereix. Una volta acabada l'activitat, los alumnes tenguern de repetir l'endevinalla i la tenguern d'aprendre a memòria.

Nivell 2

Després de la presentació, s'escoltarà l'endevinalla i s'identificarà la solució. Una volta acabada l'activitat, la tenguern d'aprendre a memòria.

U llonguet
dos més baixets
u petit i magre
i l'altro grassutxo.

Solució

La mà.

7 Escolta el conte que diu el mestre o la mestra i dissenya-ne els personatges. Amb l'ajut del mestre, troba una solució a la situació proposta.

Eleneta i l'urset Josep

Una tarda l'abella Eleneta
veu l'urset Josep que se
pentina i li demana:
«T'estàs fent bell?»
«Sí, me só enamorat»
«I de qui te sés enamorat?»
«D'una urseta assai bella que avui fa els anys»
«Alhora tu li has fet un regal?»
«Encara no, però li vull regalar la lluna i no sé com fer»

«Pren l'escala»
 «He ja provat, però no hi ha escales que arribin al cel»
 «Regala-li una astronau, així la pots portar engiro per tot lo cel»
 «No puc, los ursets no tenen la patent de vol»
 «Alhora, qui cosa penses de fer?»
 «No el sé, m'ajudaràs tu»

Després d'haver estimulat los alumnes a trobar calqui solució, lo/la mestre/a pot propondre aqueixa solució:

Eleneta se posa a riure i diu:
 M'és venguda una idea...
 I s'acosta a parlar a l'orella de Josep.
 «... Gràcies!... Aqueix és un bell consell!».
 Josep disena lego una lluna gran en un full blanc.
 «Ara sí que puc regalar la lluna a la jove mia!»
 i se posa a saltar per la contentesa.

8 *Triu un personatge, un lloc i un objecte, i inventa una història.*

Se presentarà el vocabulari amb demanes com:

- Quals personatges hi són en aqueixos disinyes? Quals objectes? Quals llocs? I se completarà el vocabulari que els alumnes no coneixen. Per continuar, se demanarà als minyons que triguin un objecte de cada columna i que construeixin una narració en la qual siguin presents aqueixos elements.

Nivell 1

Lo mestre o la mestra diguerà el nom dels disinyes que no coneixin los alumnes: un cavall, una princesa, un nano, una fada, un bosc, un castell, un país, un mercat, un baül, una copa, un fiasco, una espada.

Nivell 2

Se presentarà l'activitat sense la preparació del vocabulari i exigint una major complexitat en l'explicació.

9 *Qui cosa fa cada personatge de la «Lloca de les accions»?*

Se té menester dels daus i de les fitxes del joc. Los alumnes s'agruparan a quatre a quatre i faran lo joc seguint les règules del joc de la lloca, també que en aqueix joc no hi siguin les caselles de penalitat pels jugadors. És fonamental que els alumnes diguin la frase correspondent a cada vinyeta: de lloca a lloca, tir perquè me toca; lo drac gita foc de la gruta; Clara beu una tassa de llet; etc. No se té d'olvidar que és una activitat de llengua.

Nivell 1

Se prepararà l'activitat: Mirau els disinyes i explicau qui cosa fa cada personatge i on és. Si és menester, se guiaran los alumnes amb demanes d'opció múltiple com:

- On és lo drac: a la sua gruta o al bosc?
- Qui cosa beu Clara: llet o xutx de fruita?

Per continuar, lo mestre o la mestra explicarà les règules del joc.

Nivell 2

Se realitza l'activitat sense preparació. Solament amb l'explicació de les règules del joc.

Unitat 4

Anem a comprar

Contenguts

Fets i conceptes

Contingut semàntic de:

- Substantius (botigues): forn de pa, fruita i verdura, boticaria, florista, sabateria, joieria, cartoleria.
- Substantius (aliments): filó de pa, coca, aigua, xutx, llet, taronja, lletuga, macarrons, merluç, judies, sucra, oli, bastonaga, poma, proixut, salam, formatge.
- Situacions: a damunt, a dabaix, en alt, a costat, paris.

Procediments

Comprensió oral

- Comprensió de descripcions de lloc.
- Comprensió de descripcions de vestits.
- Comprensió de lèxic amb suport visual.
- Retenció d'informació.
- Comprensió del text d'una cançó.

Expressió oral

- Ús de fórmules de salut: Bon dia, bona tarda, etc.
- Simulació de situacions de demana: Per plaier, me pot donar..., me pogueria diure quant costa...?
- Simulació de situacions comunicatives de la vida quotidiana. Ús de frases causals.
- Simulació de situacions comunicatives de la vida quotidiana. Relacions causa-efecte.
- Memorització i evocació del text de la cançó «La xia Mònica».

Comportaments

- Interès per s'expressar amb claresa i correctesa.

Objectius didàctics

- Identificar objectes en un espai i reconèixer on són situats.
- Simular situacions de comunicació oral que se fan en una botiga entre negociant-compradors partint d'imatges.
- Escoltar una llista de paraules i ne seleccionar una part.
- Simular situacions comunicatives orals que impliquin expressar relacions de causa-efecte partint de disiny.
- Escoltar descripcions completant els elements que manquen en un disiny.
- Comprendre lèxic relacionat amb les botigues identificant els objectes que s'hi venen.
- Cantar la cançó «La xia Mònica».
- Situar elements en un disiny que representa els espais d'un país o ciutat, mentre s'escolten descripcions de lloc.
- Mostrar l'interès per s'expressar en manera correcta i comprensible en les situacions de simulació d'activitats quotidianes.

Orientacions didàctiques

1 Escolta i després escriu sí o no. Observa l'exemple.

Los alumnes escolten les descripcions, que fa el mestre o la mestra, mentres observen los disinyos de les diverses botigues.

Nivell 1

Primer de començar l'activitat de comprensió, menester fer calqui exercici per contextualitzar el vocabulari referit a les diverses botigues. Calqui idea:

- Quales pastes t'agraden de més: brioi, fregides, ...?
- Qui fruita prens: taronja, poma, bananes, ...?
- Qui cosa prefereixes: un canyolí amb el proixut o u amb el formatge?

Nivell 2

Los alumnes deuen prestar atenció per poguer reconèixer los elements que se mentoven i, al mateix temps, observar si són al lloc que lis hi correspon; després, tenen d'escriure sí o no.

Lo forn de pa (exemple)

Al forn de pa venen pa i pastes.

A damunt del parastatge hi ha quatre filons de pa, un pa de casa i coques.

A damunt del banc, a dins d'una vetrina, hi ha tres brioi, quatre croissants i una pasta fregida.

Solució: *Sí*.

La botiga de roba

La dependenta fa veure a Annetta una gonella i un calçó.

A l'armari hi ha penjat un calçó vermell i dos calçons blaus.

A damunt de l'armari hi ha un urset de peluix i una gata.

Solució: *NO*.

Lo supermercat

Al supermercat se pot comprar tot lo que se vol de beure.

Al pla de sota hi ha ampolles de xutx de taronja i de llimó.

Al pla de mig és ple de caixetes i d'ampolles de llet.

Lo pla d'en alt és buit.

Solució: *NO*.

La botiga dels jocs

Als minyons i a les minyones agrada assai anar a comprar jocs.

En aqueixa botiga, a damunt del parastatge, hi ha monyiques, una botxa, un joc.

A sota d'aqueixos jocs hi ha un càmbion i una moto.

Joan i Sara demanen de comprar el dòmino i el garatge que estan a damunt del banc.

Solució: *Sí*.

La botiga de fruita i verdura

A damunt del banc de la botiga de fruita i verdura, a dintre de les bosses de plàstica, hi ha fruites i verdures que ha comprat lo senyor.

A damunt del parastatge hi ha bananes i llimons.

Solució: *NO*.

La botiga d'alimentaris

Pere és lo dependent de la botiga. Està mostrant a les senyores les coses que ven.

A la botiga de Pere venen proixut, saltitxa, formatge i ensacats.

Solució: *Sí*.

Unitat 4

- 2 Representa/inventa amb els companys i les companyes les conversacions que estan fent los personatges a les botigues.

Observar els disinyos i fer demanes per facilitar la creació de diàlegs.

Fórmules per saludar quan s'entra i quan s'ixi de la botiga:

- Qui cosa diem quan entrem a la botiga: al maití, a la tarda?
- Qui cosa diem quan eixim de la botiga després d'haver comprat?

Fórmules per comprar i vendre:

- Qui cosa nos demana el dependent o la dependenta quan entrem a la botiga?
- Com demanem al dependent lo que volem comprar?
- Qui cosa diem al dependent al moment de pagar?
- Qui cosa nos diguerà ell o ella?

Se poden organitzar els alumnes per representar les situacions que se proponen als disinyos.

- 3 Escolta i fes un cercol a les coses que no t'han demanat de comprar.

Lo mestre o la mestra llegiran aqueix text:

Ton pare t'avisa i te diu: «Per plaier, quan vas al mercat compra judia fresca, una brioiç, macarrons, ceba, peix, músculs i una ampolla d'oli.»

Solució

Ampolla de xutx de taronja, sùcura.

- 4 Explica a la tua veïna de casa que en lloc de la cosa que t'ha demanat n'has comprat una altra.

Aqueixa és una activitat oral. Diferents parells d'alumnes tenen de representar la conversació que s'estableix entre aqueixes dues persones. Calqui idea per ajudar a establir els diàlegs:

- Imagina-te que la veïna t'ha demanat de comprar-li els ingredients per fer una torta de xicolate. Tu no l'has trobat i has pres les coses que se veuen a la cistella. Qui cosa li digueràs? Li dongueràs la cistella content/a, trist/a, ...? Qui cosa li digueràs que pot fer en lloc d'una torta de xicolate?
- Imagina-te que t'ha demanat sabó per rentar la roba i tu li portes les coses que hi són a la cistella. Qui cosa digueràs?
- Imagina-te que t'ha demanat les papas per una criatura. Qui cosa digueràs?

- 5 Escolta les descripcions, completa el que manca i, després, explica'l.

Nivell 1

Primer de començar l'activitat, és necessari comprovar si els alumnes coneixen lo vocabulari. Calqui idea:

- Quants traus té el vostro davantal, paltó, ...?
- Quales sabates vos agraden de més: les que se lliguen amb cordones o amb la tibia?
- La tua bossa a sac té una ansa per agafar-la amb la mà i no portar-la penjada a l'esquena?
- ...

Nivell 2

Primer de començar l'activitat, és necessari comprovar si els alumnes coneixen lo vocabulari específic, com per exemple: trau, tibia, ansa.

Després, lo mestre o la mestra llegirà aqueixos textos:

- a) És una jaqueta de color blau amb un coll, dues butxaques, cinc botons i traus.
- b) M'agraden les sabates marró que tenen cordones de la mateixa color i tibies que se poden abotonar.
- c) La monyica va vestida amb una malleta de color verd i una gonella a quadrets. Porta dos orellals i dos braçalets per ésser més bella. Les sabates són de la mateixa color de la gonella.

- d) La bossa de la mare és marró, té una xerniera per tancar-la i una ansa per pogue-la agafar.
- e) M'estic comprant un calçó llong que té dues butxaques i un volant en color de taronja.
- f) Tenc un cutxet de peluix que sempre té la cua dreta a punta en alt i és ple de taques negres. Pareix un dàlmata.
- g) Les ulleres de sol de ma germana són de color verd amb vidres negres.

6 Fes un cercol a l'objecte que no correspon a la botiga i explica per què.

Primer de començar l'activitat, se diguerà el nom de cada botiga i de cada objecte. Després, los alumnes comptaran los objectes que no concorden i digueran per què.

Solució

Boticaria: pasta fregida; florista: lletuga; sabateria: pinta; joieria: ulleres.

7 Qui cosa hi ha succeït? Joga amb els tous companyons i companyones a aqueix joc.

En aqueixa activitat los alumnes tenen d'ésser capaços de trobar relacions de causa-efecte. O sigui, trobar solucions a problemes de cada dia.

L'estructura de l'activitat és la següent:

Situació inicial → *ixi un problema* → *possible solució que troba l'alumne*.

Situació inicial	Problema	Solució
Só estat al forn de pa a comprar la merenda.	M'he olvidat la moneda per pagar.	Qui cosa hi ha succeït?
Só estat en piscina a nadar.	M'he olvidat lo costum de bany.	Qui cosa hi ha succeït?
Só estat a la botiga de roba.	Me só confundit i me só perdut.	Qui cosa hi ha succeït?
Só estada a la perruqueria.	M'han posat al cap una tinta d'una color horrible.	Qui cosa hi ha succeït?

8 Escolta i juga amb els tous companyons i companyones a «La xia Mònica».

Aqueixa és la cançó d'una dansa-joc assai fàcil de realitzar. Los minyons i les minyones, posats u a davant de l'altre, formen dues files i enmig se posa un altre minyó o una altra minyona que marxa saltant amb les mans a la cintura, mentres lo resto canta la primera estrofa de la cançó. Acabada la primera estrofa, aquell que balla se ferma. Lo grup li canta una altra estrofa i ell deu imitar el moviment de l'objecte que diu la cançó. A la fi d'aqueixa estrofa, aquell que balla torna al lloc d'ell i ixi un altre companyó o una altra companyona, i el joc torna a començar.

La xia Mònica

Jo tenc una xia,
la xia Mònica,
que, quan va a comprar,
no sap qui cosa comprar.

Així li fa a la cistella
a la cistella li fa així. (bis)

Jo tenc una xia...

Així li fa al sombrero
al sombrero li fa així. (bis)

Jo tenc una xia...

Així li fa a la gonella
a la gonella li fa així. (bis)

Jo tenc una xia...

9 *Posa els productes en cada una d'aqueixes botigues. (Trobaràs los retallables a la fi del llibre.)*

Quan los alumnes ja hauran retallat los diversos elements, se pot començar l'activitat.

Lo mestre o la mestra llegirà aqueix text:

En la peixeria, que és la casa que és unida al fanal, venen peixos i gàmbara.

A costat de l'arbre hi és la sabateria. A la sabateria m'he comprat sabates i sàndalos per l'estiu.

Entre la sabateria i la peixeria hi ha una botiga on ma germana compra lapis i quaderns. És la cartoleria.

10 *Escolta al tou mestre o mestra i disena el camí que fa el minyó de les pizzas. Explica'l.*

Primer de començar l'activitat, fóra convenient fer un esquema a la lavanya, símil al disiny, perquè els alumnes compreguin lo mecanisme de l'exercici.

Després, lo mestre o la mestra llegirà aqueixos textos:

- a) Lo minyó de les pizzas ixi de la pizzeria i va a portar un paquet a la casa que és a costat de la sabateria entre dos arbres.
- b) Lo minyó de les pizzas ixi de la pizzeria, passa a davant de la casa número 2 i porta un paquet a la casa que és unida a la boticaria i a costat dels arbres.

Solució

Casa número 7.

Casa número 3: botiga de fruita i verdura.

Acabada l'activitat, los alumnes poden inventar nous itineraris i comunicar-los als companys i companyones.

Unitat 5

Viva l'esport

Contenguts

Fets i conceptes

Contengut semàntic de:

- Castany/a, patxoto/a, vermell/a de cabells, llimbrígol, flac/a, alt/a, clar/a de cabells, pividinós/-osa, robust/a, gros/sa, content/a, dret/a, moreno/a, allongat/-ada, llong/a, alegr/a, frangeta, rodó.
- Xiuletar, se cabussar, s'estracar, tremolar.
- Fútbol, botxa, xiulet, pipiolo.

Procediments

Comprensió oral

- Comprensió d'ordes.
- Interpretació de descripcions de persones.
- Interpretació de lèxic i estructures a dins d'un context.
- Interpretació d'enunciats amb paraules similars.
- Identificació de l'element que no correspon a un grup.

Expressió oral

- Producció de textos descriptius.
- Ús de vocabulari nou en situacions comunicatives.
- Ús de paraules acabades en «-utxo».
- Ordenació de les seqüències d'una narració.

Comprensió escrita

- Lectura de textos curts.
- Descoberta d'un element clau d'un text escrit.

Expressió escrita

- Escriptura de paraules.

Comportaments

- Curiositat per ampliar el vocabulari i conèixer lo significat de les paraules.

Objectius didàctics

- Obeir i posar en pràctica els ordes donats de l'ensenyant en lo context de l'aula.
- Identificar el disiny que representa la persona descrita de l'ensenyant.
- Reconèixer lo significat de paraules noves, relacionades amb les imàgins visuals.
- Elaborar a nivell oral descripcions de persones seguint un model donat i mostrar interès per emprar paraules apreses.
- Emprar les paraules i les estructures noves a dins d'un context.
- Ordenar cronològicament les seqüències d'una narració i després explicar-la oralment.
- Escoltar i diferenciar enunciats similars.
- Llegir una endevinalla i trobar el sou significat.
- Escriure paraules.
- Mostrar curiositat pel nou vocabulari.

Orientacions didàctiques

1 Escolta i escriu el nom de cada minyó.

Per fer aquesta activitat, se diu el nom de cada jugador i a seguir les seues característiques físiques. Los alumnes tenen d'identificar-los i escriure el sou nom a damunt de cada bossa d'esport.

ESTEVE és castany, patxoto i té barres grosses.

MIQUEL té els cabells vermells, les barres colorides i se li veu el llimbrígol.

PINO fa una riseta, és magret, és alt, de cabells clars i pividinós.

JOSEP és assai robust, té els cabells arritxats i la pell negra.

MARC té cuixes grosses i els cabells drets, és obscur de pell i té la cara allongada.

RAMON és alt com un candil i alegr, té una frangeta llonga.

2 Descriu les nadadores.

A partir de l'exemple presentat en l'activitat precedent, descriu les nadadores. Les característiques de les nadadores coincideixen amb les dels jugadors de bàsquet

3 Qui diferència hi ha entre aqueixos dos àrbitres?

Se demanarà als alumnes que observin los disiny amb atenció i després que expliquin quales diferències hi són. Per cada adjectiu cerquem lo contrari: gros-magre, alt-baix, content-enrabiad, ...

Característiques

- Cuixes grosses, cara rodona; està xiuletant o té el pipiolo en boca; està escrivint en un quadern; enrabiad, clar de cabells.
- Cuixes magres, cara allongada; no fa xiulets o té pipiolo penjat al coll; braços en creu; content, castany.

4 Escolta i escriu el número que correspon a cada fila.

Lo mestre o la mestra diguerà les frases i els alumnes escriuran los números correspondents a cada disiny.

- La nadadora d'aqueixa fila està nadant assai llestra.
- En aqueix moment la nadadora s'acaba de cabussar a l'aigua.
- La instructora està parlant amb la nadadora.
- La nadadora s'està cabussant a l'aigua.
- Després d'una gran competició, és arribada a la meta final i s'està tremolant del fred.

Nivell 1

Conversació prèvia a l'activitat escrita:

- Quan vas a la piscina o a la platja, t'agrada fer cabussos a l'aigua?
- Has tremolat calqui volta eixint de l'aigua? Per què?
- Com te cabosses a l'aigua: de cap o de peus?

Nivell 2

Se pot realitzar l'exercici sense la precedent conversació.

Solució

2, 1, 5, 4, 3.

5 Ordena les seqüències, posant lo número que correspon a cada una. Després, explica la competició.

Nivell 1

Primer de començar l'activitat, se descriurà el contingut de cada seqüència sense posar en orde.

Després se demanarà als alumnes que expliquin qui número posar en cada seqüència.

En conclusió, calqui minyó o minyona pot explicar la competició imitant un/a anunciador/a de ràdio o de televisió.

Nivell 2

Los alumnes expliquen qui número posaran en cada seqüència.

En conclusió, calqui minyó o minyona pot recontar la competició imitant un/a anunciador/a de ràdio o de televisió.

6 Posa en relació els esports i els objectes. Després, explica'l.

Lo mestre o la mestra presentarà l'activitat parlant dels esports que representen les icones i els objectes. És important facilitar el vocabulari que els alumnes no coneixen amb una conversació dirigida.

Una volta realitzada l'activitat de posar en relació u amb els altres, se demanarà als alumnes que comentin la relació que han decidit. Lo resultat sigueran frases que simitgen a aqueixes: «Lo tenis amb la raqueta, perquè hi ha menester d'una raqueta per jugar a tenis».

Solució

Tenis-raqueta / fútbol-porta / vela-embarcació / bàsquet-cistella

7 Escolta i posa el número que correspon.

Nivell 1

Observa els disinyos i fes les següents demanes, per presentar el vocabulari:

- Pensau que el fútbol entrarà a la porta?
- Eixirà la botxa del camp o la poguerà prendre el tenista?
- Arribarà la botxa fins a la barca o caurà a l'aigua?

A la fi, se llegiran los textos i els alumnes posaran lo número en lo disiny correspondent.

Nivell 2

Observa els disinyos, escolta els textos i posa el número correspondent.

Aqueixos són los textos que llegirà el mestre o la mestra:

- 1) Ha tirat la botxa fins a l'altra part del camp.
- 2) Ha tirat la botxa amb força per fer-la arribar a la barca.
- 3) Ha tirat la botxa recta a la porta.

8 Qui cosa és? Disenya la resposta.

Una figura sense peus
corriva, anava i saltava
anava de mà en mà
i mai s'assossegava.

Solució

La botxa.

9 *Fes un cercol a l'esport que no concorda amb els altres. Diu per què.*

L'esport que no concorda és la natació, ja que se practica de sols i els altres són esports d'esquadra. (Los alumnes poden també decidir que és la natació perquè és l'únic que no té menester de botxa.)

Si no troben la solució, podem ajudar-los donant calqui suggeriment:

- Pot jugar a fútbol una persona sola? I a bàsquet?
- Los nadadors, quan naden, van de sols o en esquadres?

Podem començar una conversació sobre quals esports se fan en esquadra i quals de sols.

10 *Escolta les notícies i posa el número que correspon a cada imagin.*

Lo mestre o la mestra llegirà els següents textos i els alumnes tenen de posar-los en relació amb la foto correspondent.

Per facilitar la comprensió dels textos, primer de la lectura se faran les següents demanes:

- En qual esport se fan los gols?
- Per quals d'aqueixos esports hi ha menester d'un vehícul amb dues rodes?
- En qual esport los jugadors o jugadores tenen de fer entrar la botxa en una cistella?
- Qui cosa fa menester per jugar a tennis?

- 1) Lo gol mancat del capità de l'esquadra local, al minut 44 del primer temps, lis hi ha fet perdre la partida.
- 2) Lo corredor Joan Serra no és pogut arribar primer a la meta perquè ha foradat una roda de la bicicleta.
- 3) L'esquadra convidada ha senyat tres cistelles de fila i ha vencit la partida, quan mancaven dos minuts a acabar.
- 4) Lo parell convidat ha vencit lo joc per haver pres la botxa que era assai alta amb la raqueta.

Unitat 6

Divertim-mos amb els animals

Contenguts

Fets i conceptes

Contingut semàntic de:

- gall, gallina, ovella, llop, burricó, bic, cua.
- candela, malva, pala, forment, forment d'Índia, ris.
- enfadat, de mal humor, brut, net.

Procediments

Comprensió oral

- Deducció de la idea global d'un conte.
- Identificació dels personatges d'un conte.
- Comprensió de vocabulari.
- Comprensió de descripcions d'animals.

Expressió oral

- Identificació i expressió de les causes que provoquen un canviament de situació.
- Producció de descripcions d'animals.
- Memorització i evocació del text d'un conte.
- Representació de personatges d'un conte.

Comportaments

- Interès per participar a la dramatització d'un conte.
- Interès per escoltar.

Objectius didàctics

- Mostrar interès per escoltar l'explicació del conte «Lo gall Kirico que va a l'esposori del xiu Pepico».
- Identificar els personatges del conte i ésser capaç de recordar l'orde en lo qual compareixen.
- Comprendre el vocabulari del conte a partir dels disiny.
- Tornar a explicar el conte a partir dels disiny que ne representen les parts principals.
- Identificar el final del conte reconeixent lo disiny que el representa.
- Identificar i exprimir la causa que fa que una situació se modifiqui a partir dels disiny.
- Completar el disiny d'un animal a partir de la descripció que ne fa l'ensenyant.
- Fer la descripció d'un animal a nivell oral a partir d'un disiny.
- Representar u dels personatges del conte amb una dicció correcta i clara.
- Mostrar interès per participar a la dramatització d'un conte col·laborant amb els companys i les companyones.

Orientacions didàctiques

1 *Fes un cercol als animals que tenen bic i diu-ne el nom.*

La boca de tots los animals no és igual. Alguns animals en boca tenen dents i queixals i altres no. Los pardals (balbínjols, ànedes, galls, crabos, ...) tenen la boca formada de dues parts a punta i dures. La boca dels pardals se diu bic.

- Sabeu com prenen lo menjar els pardals?

Nivell 1

Primer de fer l'activitat, lo mestre o la mestra formularà les següents demanes:

- Qui té bic: lo grafi o el gall?
- Qui té bic: la tàcula o el burrico?
- Qui té bic: l'àneda o l'ovella?
- Qui té bic: lo llop o el crabo?

Nivell 2

Se pot realitzar directament l'activitat que se propon. A la fi, se farà la correcció a nivell oral. Se poden formular demanes com:

- Per què no té bic lo grafi, o l'ovella, o el burrico...?

2 *Fes una creu a damunt dels aliments que no menja el gall.*

S'observen los disinyes. Se comença una conversació a damunt de l'alimentació dels galls i de les gallines. Se comenta que els galls biquen.

Se poden fer les següents demanes:

- Qui cosa pensau que li agradi de més al gall: lo forment o la carn?
- Haveu menjat forment d'Índia calqui volta?
- Poden beure aigua els galls?
- Los grans de ris i de forment s'assimitgen?

3 *Després d'escoltar el conte, disenya el personatge que manca.*

Si se creu necessari, se farà una lectura estructurada en la qual podem posar en pràctica estratègies similis a les presentades en la lectura de «Joanet distraït» (Unitat 6 de l'Alguerès 1).

Les paraules evidenciades poden ésser difícils de comprendre pels alumnes.

Primer de començar la lectura del conte, se llegirà el títol per contextualitzar la narració. Calqui idea:

- Vos llegiré el conte «Lo gall Kirico que va a l'esposori del xiu Pepico».
- Séu anats calqui volta a un esposori?
- Se pot anar bruts a un esposori?
- Com van vestits los convidats?

Lo gall Kirico que va a l'esposori del xiu Pepico

En un galliner de grans pretensions se teniva de fer un esposori d'alt plomatge. L'esposori del gall Pepico, que havia convidat al nebot d'ell, lo gall Kirico.

I el gall Kirico, que viviva assai a lluny, s'és aixecat maití maití, més que mai, per anar a l'esposori del xiu Pepico. Tot net i polit, ben mudat, en allà va tot pimpant lo gall Kirico.

Improvisament, sabeu amb qui cosa s'entopa? Amb una merda de vaca. Plena plena de grans de forment. Uhm, amb la cotilla que teniva el gall Kirico! Ahora ha dit:

—Bic o no bic? Si bic m'embutj lo bic, i no pogueré anar a l'esposori del mon xiu Pepico. Però, si no bic, moriré de fam i calqui altro que se mengi el forment. —Així, que no ha pogut resistir a la temptació i ha bicat. I a veure si ha bicat! I tot lo bic s'ha embutjat.

—I ara qui cosa faç? Com me presentaré així a l'esposori de mon xiu Pepico?

Camina que te camina, assai preocupat, lo gall Kirico és arribat a una planura. En allí ha vist, sabeu qui cosa?

Una malva, i el gall li ha dit:

—Malveta, malva, neteja-me el bic, que vaig a l'esposori de mon xiu Pepico.

—No vull —ha dit la malva—. Millor si no t'embutjaves.

I el gall Kirico ha seguit amb el sou camí. Camina que te camina, assai enfadat, ha entopat una ovella a un altre camp.

—Ovelleta bella, menja-te la malva, que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

—No vull —ha dit l'ovella—. Millor si no t'embutjaves.

I el gall Kirico no ha tengut altre remei que seguir amb el sou camí. Anava i anava, assai enrabiat, fins a trobar un llop que era assai flac.

—Llop, llobet, menja-te l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

—No vull —ha dit lo llop—. Millor si no t'embutjaves.

Qui cosa dieu que ha fet lo gall Kirico? Ha seguit amb el sou camí assai de mal humor, i ha trobat un tronc.

—Tronc, tronquet, escudi al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no ha volgut?... Que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

—No vull —ha dit lo tronc—. Millor si no t'embutjaves.

Qui tronc mal! Lo gall Kirico, assai enfutat, sigui amb el sou camí. I quan ha començat a anar, s'és entopat amb... una candela!

—Candela, candeleta, bruja el tronc, que no ha volgut escudir al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no ha volgut?... Que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

—No vull —ha dit la candela—. Millor si no t'embutjaves.

I ja va bé! Lo gall Kirico camina i camina. Va assai llestr, si no, a l'esposori arribarà tard.

En aquell moment, entopa un riu.

—Riu, riu, despaga la candela, que no ha volgut brujar el tronc, que no ha volgut escudir al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no ha volgut?... Que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

—No vull —ha dit lo riu, i ha seguit la sua corrent.

Qui mala gent! Lo gall Kirico quasi quasi volava, també que fossi assai trist. I sabeu a qui s'entopa? Un burrico!

—Burrico, burriquet, beu-te l'aigua del riu, que no ha volgut despagar la candela, que no ha volgut brujar el tronc, que no ha volgut escudir al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no ha volgut?... Qui cosa no ha volgut?... No m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori...

—On anava el gall Kirico?

—On és lo burrico.

—Alhora alça-li la cua i basa-li el cul!

—I el gall Kirico?

—Al burrico la paciència li ha rompit i aqueix una bona coça li ha escudit.

—I qui cosa altro encara?

—Que al riu n'és caigut i el vestit s'ha banyat.

—I qui cosa encara?

—Que a l'esposori no entren galls banyats, i el gall Kirico, amb el sou bic net, a fores és restat.

I colorí colorat, aqueix conte caminador ja és acabat.

A.R. Almodóvar. *Cuentos de la Media Lunita*. Editorial Algaida.

A la fi de la lectura, amb el llibre tancat, recordarem los personatges que entopa el gall Kirico al sou camí i l'orde en lo qual són comparits. A la fi de la conversació, obrirem lo llibre i realitzarem l'activitat que se propon.

Solució

La candela.

4 Explica el conte seguint los disinyos de l'activitat.

Per realitzar aquesta activitat lo mestre o la mestra farà de narrador i els alumnes, en orde, exprimiran los diàlegs que se produeixen entre el gall i els altres personatges.

Unitat 6

- 5 *Qual d'aqueixos dos disiny representa el final del conte que has escoltat? Explica per què.*

Los alumnes tenen d'observar que en un disiny lo gall és a fores. No és pogut entrar a la sala del reciviment perquè, com diu el conte, a l'esposori no volen galls banyats.

- 6 *Fes un cercol a les coses que poden brujar un tronc i diu com se diuen.*

Nivell 1

- Qui cosa pot brujar un tronc: un llumí o una tubació?
- Qui cosa pot brujar un tronc: la flama d'un encenedor o una corda?
- Qui cosa pot brujar un tronc: la flama d'un fogó o la llumera d'un lampadari?

Nivell 2

Se pot realitzar directament l'activitat que se propon. A la fi pot començar una conversació sobre els perills que comporta encendre el foc.

- 7 *Disenya qui cosa ha produït lo canviament en aqueixos personatges i, després, explica'l.*

En aqueixa activitat hi ha tres situacions:

estat inicial → acció que produeix lo canviament → resultat de l'acció.

Nivell 1

- Com és lo gall al primer disiny: eixut o banyat?
- Qui cosa fa el burrico: passa sense mirar el gall o li dóna una coça?
- Com és lo gall: eixut o tritxi-tritxi d'aigua?

Nivell 2

- Com és lo gall al primer disiny?
- Qui cosa fa el gall al burrico?
- Com és restat lo gall?

Després d'explicar la seqüència del gall, continuarem amb les altres dues situacions. Provarem de fer en manera que els alumnes pensin diverses accions que puguin haver produït los canviaments.

- 8 *Escolta la descripció del xiu Pepico i pinta el que manca.*

Lo gall Pepico té un boneto blau.
Per ésser elegant s'ha posat un foc al coll.
Les plomes de la cua són vermelles i negres.
Té els peus en color de taronja.

- 9 *Pinta la núvia del xiu Pepico com te la imagines, després descriu-la als tous companyons i companyones.*

Per realitzar aqueixa activitat, los alumnes tenen de seguir el model de l'activitat de primer. Primer de començar l'activitat, podem donar idees a veu alta:

- Qui joies se pot posar una núvia per ésser bella?
- Com se pot pintar les plomes?
- ...

Després d'haver pintat la núvia, lo mestre o la mestra donguerà les instruccions necessàries per ajudar els alumnes i seguir un orde quan tengueran la descripció (se pot disenyar la gallina a la lavanya i diure l'orde amb les fletxes):

- primer el cap;
- després lo cos;
- després los peus.

10 *Entre tots, representarem lo treball del teatre del gall Kirico.*

Text del conte adaptat per la sua representació. Los personatges que compareixen són los següents: gall Kirico, malva, ovella, llop, tronc, candela, riu, burrico, núvios i convidats a l'esposori.

NARRADOR. En un galliner de grans pretensions, se teniva de celebrar un esposori d'alt plomatge. L'esposori del gall Pepico, que havia convidat al nebot d'ell, lo gall Kirico.

I el gall Kirico, que viviva assai a lluny, se n'és aixecat més maití que mai per anar a l'esposori del xiu Pepico. Ben net i polit, i ben mudat, te'l trobem anant tot pimpant, lo gall Kirico.

De cop, sabeu qui cosa troba? Una merda de vaca. Plena plena de grans de forment. Uhm, amb la fam que teniva el gall Kirico! Alhora ha dit:

GALL KIRICO. Bic o no bic? Si bic, m'embutj lo bic, i no pogueré anar a l'esposori de mon xiu Pepico. Però, si no bic, mor de fam i calqui altro que se mengi el forment.

NARRADOR. En conclusió, que no ha pogut resistir a la temptació, i ha bicat. A veure si ha bicat! I tot lo bic s'ha embutjat.

GALL KIRICO. I ara qui cosa faç? Com me presentaré així a l'esposori de mon xiu Pepico?

NARRADOR. Camina que te camina, assai preocupat, lo gall Kirico és arribat a una planura. En allí ha vist, sabeu el que ha vist? Una malva, i el gall li ha dit:

GALL KIRICO: Malveta, malva, neteja-me el bic, que vaig a l'esposori de mon xiu Pepico.

MALVA. No vull. Millor si no t'embutjaves.

NARRADOR. I el gall Kirico ha seguit lo sou camí. Camina que te camina, assai enfadat, s'és entopat amb una altra ovella en una altra planura.

GALL KIRICO. Ovelleta bella, menja-te la malva que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Perico.

OVELLA. No vull. Millor si no t'embutjaves.

NARRADOR. I el gall Kirico no troba altro remei que seguir amb el sou camí. Anava i anava, assai enrabi-at, fins a entopar un llop que era assai flac.

GALL KIRICO. Llop llobet, menja-te l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

LLOP. No vull. Millor si no t'embutjaves.

NARRADOR. Qui cosa dieu que ha fet lo gall Kirico? Ha seguit amb el sou camí assai de mal humor, i ha trobat un tronc.

GALL KIRICO. Tronc, tronquet, escudi al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva.

TRONC. Qui cosa no ha volgut?

GALL KIRICO. No m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

TRONC. No vull escudir al llop. Millor si no t'embutjaves.

GALL KIRICO. Qui tronc mal!

NARRADOR. Lo gall Kirico, assai enfutat, sigui amb el sou camí. I quan ha començat a anar, s'és entopat amb... una candela!

GALL KIRICO. Candela, candeleta, bruja al tronc, que no ha volgut escudir al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva.

CANDELA. Qui cosa no ha volgut?...

GALL KIRICO. No m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

CANDELA. No vull brujar el tronc. Millor si no t'embutjaves.

NARRADOR. I ja va bé! Lo gall Kirico camina i camina. Va assai llestr, si no, a l'esposori arribarà tard. Alhora entopa un riu.

GALL KIRICO. Riu, riu, despaga la candela, que no ha volgut brujar el tronc, que no ha volgut escudir al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva...

RIU. Qui cosa no ha volgut?...

GALL KIRICO. No m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori de mon xiu Pepico.

RIU. No vull despagar la candela.

NARRADOR. I el riu i ha seguit la sua corrent. Qui mala gent! Lo gall Kirico quasi quasi volava, també que fossi assai trist. I sabeu a qui s'entopa? Un burrico!

GALL KIRICO. Burrico, burriquet, beu-te l'aigua del riu, que no ha volgut despagar la candela, que no ha volgut brujar el tronc, que no ha volgut escudir al llop, que no s'ha volgut menjar l'ovella, que no s'ha volgut menjar la malva, que no ha volgut...

BURRICO. Qui cosa no ha volgut?...

GALL KIRICO. No m'ha volgut netejar el bic per anar a l'esposori...

NARRADOR. On anava el gall Kirico?

TOTS LOS PERSONATGES. On és lo burrico.

NARRADOR. Ahora alça-li la cua i basa-li el cul! (LO GALL FA L'ACCIÓ). I el gall Kirico, al burrico la paciència li ha rompit i aqueix una bona coça li ha escudit. (LO BURRICO FA L'ACCIÓ)

TOTS LOS PERSONATGES. I qui cosa altro encara?

NARRADOR. Que al riu n'és caigut i el vestit s'ha banyat.

TOTS LOS PERSONATGES. I qui cosa encara?

NARRADOR. Que a l'esposori no entren galls banyats, i el gall Kirico, amb el sou bic net, a fores és restat. I colorí colorat, aqueix conte caminador ja és acabat.

Lo narrador o la narradora tengueriva d'ésser una persona que lligi amb agilitat. La part del gall Kirico, que és la que té més paraules, siguerà dividida entre diversos minyons i minyones. Cada u representa el personatge, sol, en una part del text.

Activitat complementària

Contenguts

Fets i conceptes

Contingut semàntic de les paraules clau de cada conte

- dona vella i pobra; olla; tapador; donar una ullada; llumava; or; veïns; plata; ferro; frailerjo; monstre.

Procediments

Comprensió oral

- Comprensió oral d'un conte escrit amb suport visual.
- Aplicació d'estratègies de comprensió:
 - clarir el significat de les paraules clau primer de llegir
 - inferir (endevinar) el significat de paraules desconegudes a través del context
 - recapitular la informació
 - formular i verificar hipòtesis
- Comprensió global del conte:
 - Elaborar frases-resum amb l'ajut del suport visual.
- Comprensió literal, interpretativa i profunda del conte.

Expressió oral

- Reexplicació del conte amb l'ajut de les imàgins seqüenciades.
- Dramatització dels fragments dialogats.

Comportaments

- Interès per participar i se fer comprendre.
- Escoltar activament.

Objectius didàctics

- Comprendre textos narratius orals amb l'ajut de suports visuals i amb l'aplicació d'estratègies de comprensió.
- Identificar la imagin que il·lustra un fragment de la narració oral.
- Posar en relació parts de la narració amb l'ajut de l'estructura interna i de la lògica de l'argument.

LO MONSTRE DE L'OLLA

(text sense fragmentar)

Tant i tant temps fa, vivia en un país a lluny assai una dona vella i pobra. Se guanyava la vida fent treballs a les cases del vilatge. I sempre, sempre era contenta.

Un dia, quan estava tornant a casa, s'ha trobat a la vora del camí una olla mitja amagada a dins de les mates.

—Qui fortuna que tenc! És una olla estupenda! —ha pensat la dona— Pot ésser que tengui un forat al fondo i per això l'han gitada en aquí. Però també així pogueriva emprar-la, posant-la a damunt de la finestra amb una bella flor plantada a dins. Siguerà una bona pastera per les flors.

I quala és estada la sua sorpresa quan, traient lo tapador, ha descobert un muntó d'or que llumava a dins.

—Aqueixa sí que és una bona sort! —ha exclamat, posant-se les mans al cap— Alhora vol diure que ara só rica!

I no pot evitar de fer calqui passet de dansa de vera contentesa.

La nit s'acostava i l'obscurigor era més gran.

—La nit me teparé bé per amagar l'olla mentres la port. Així no tengeré de donar explicacions als veïns si me veuen carrant una olla pel camí.

I ha començat a tirar l'olla vers la casa d'ella:

—Forsis sigueriva millor enterrar-la al jardí i anar a ne prendre a poc a poc la quantitat que serveix per no posar en suspecte ningú. Amb tot aqueix or crec que me passaré les tardades mirant lo sol que se colga i beient te aromàtic. Existi altra cosa millor?

L'olla era així pesant que l'anciana s'és tenguda de fermar pel camí per se reposar un poc i n'ha aprofitat per donar una ullada a dins. Però, quan treu el tapador:

—Ja va bé! Com he pogut fer un error així gran? En aqueixa olla hi ha plata i no or. Millor així. Qui bona sort que tenc! Me siguerà més fàcil trobar calqui u que me canvigui la plata en monedes.

I sigui el sou camí rient i carrant-se l'olla. Ja a l'entrada de casa ha tornat a destapar l'olla per descobrir que era ferro i no plata allò que hi era a dins.

—Qui estrany! Mira, confundir aqueix ferro amb la plata! És realment fantàstic perquè no me tengeré de preocupar que me'l robin i també així pogueré viure bé els dies que me resten en aqueix món. Després —ha adjunyat alegrement—, puc demanar al frillarjo que me fabriqui posades noves i una paella.

Ja a dins de la caseta, ha obert l'olla i... un formidable monstre, amb les orelles llongues, peus amb trócolos punxeguts, ulls grans, una gran cabellera amb punts verds i una boca enorme amb dents esmolades és eixit de l'olla i s'és posat a correr per la posento, tiquirriant, fent cabiroles i saltant, fins que n'és eixit de la porta i se n'és anat a lluny, portant l'olla com a sombrero.

Veient l'extravagant ésser, l'anciana ha començat a se desfer de riure:

—Só la persona més contenta de la terra. He cregut d'haver trobat una fortuna en l'or, la plata i el ferro i, però, arrés de tot això me fóra fet riure tant com lo monstre de l'olla, fent salts a casa mia.

I diuen que encara ara tots aquelles que passen pel vilatge poden escoltar les risades que vénen de la casa de l'anciana.

Primer de la lectura

Se deixa un temps perquè els alumnes observin los disinyes. Lo mestre o la mestra llegirà el títol de la rondalla i s'assegurarà que els alumnes coneixin lo significat de totes les paraules. Després se demanarà que facin hipòtesis sobre el contingut del conte. Per exemple, partint del títol se pot demanar:

- Qui cosa és una olla?
- Quales altres eïnes de cuina coneixes?
- Qui cosa creus que succeirà en aqueix conte?

Durant la lectura

Lo mestre o la mestra lligi el text, aturant-se en allà on és indicat amb un senyal com aquest: //. En aquests punts se fa una pausa en la lectura per fer demanes als minyons i minyones amb l'objectiu de facilitar la comprensió del text. Mentres se lligi el text, los alumnes observaran los disinyes.

LO MONSTRE DE L'OLLA

(text fragmentat)

Tant i tant temps fa, viviva en un país a lluny assai una dona vella i pobra. Se guanyava la vida fent treballs a les cases del vilatge. I sempre, sempre era contenta.

Un dia, quan estava tornant a casa, s'ha trobat a la vora del camí una olla mitja amagada a dins de les mates.

—Qui fortuna que tenc! És una olla estupenda! —ha pensat la dona— Pot ésser que tengui un forat al fondo i per això l'han gitada en aquí. Però també així pogueriva emprar-la, posant-la a damunt de la finestra amb una bella flor plantada a dins. Siguerà una bona pastera per les flors.

I quala és estada la sua sorpresa quan, traient lo tapador, ha descobert un muntó d'or que llumava a dins.

—Aqueixa sí que és una bona sort! —ha exclamat, posant-se les mans al cap—. Alhora vol diure que ara só rica! I no pot evitar de fer calqui passet de dansa de vera contentesa.

La nit s'acostava i l'obscurigor era més gran.

—La nit me taparé bé per amagar l'olla mentres la port. Així no tengeré de donar explicacions als veïns si me veuen carrant una olla pel camí.

I ha començat a tirar l'olla vers la casa d'ella:

—Forsis sigueriva millor enterrar-la al jardí i anar a ne prendre a poc a poc la quantitat que serveix per no posar en suspecte ningú. Amb tot aqueix or crec que me passaré les tardades mirant lo sol que se colga i beient te aromàtic. Existi altra cosa millor? //

Se demanarà als alumnes que recontin lo que és succeït fins a ara. Per facilitar el treball se pot proposar que mirin los disinyos i pensin a una frase que expliqui allò que succeeix a cada u d'ellos. Si és necessari, lo mestre o la mestra farà demanes i comentaris per favorir l'ús del vocabulari correcte. Per continuar se lis hi demanarà:

- És succeït allò que vos havíeu imaginat?
- Qui cosa faríveu vosaltros si encontréssiu una olla ple d'or?
- Qui cosa veieu que farà ara la velleta?
- Qual personatge no és eixit encara?
- Qui cosa pot fer aqueix personatge?

L'olla era així pesant que l'anciana s'és tenguda de fermar pel camí per se reposar un poc i n'ha aprofitat per donar una ullada a dins. Però, quan treu el tapador:

—Ja va bé! Com he pogut fer un error així gran? En aqueixa olla hi ha plata i no or. Millor així. Qui bona sort que tenc! Me siguerà més fàcil trobar calqui u que me canvigui la plata en monedes.

I sigui el sou camí rient i carrant-se l'olla. Ja a l'entrada de casa ha tornat a destapar l'olla per descobrir que era ferro i no plata allò que hi era a dins.

—Qui estrany! Mira, confundir aqueix ferro amb la plata! És realment fantàstic perquè no me tengeré de preocupar que me'l robin i també així pogueré viure bé els dies que me resten en aqueix món. Després —ha adjuinyit alegrament—, puc demanar al frailarjo que me fabriqui posades noves i una paella.

Ja a dins de la caseta, ha obert l'olla i... un formidable monstre, amb les orelles llongues, peus amb trócolos punxeguts, ulls grans, una gran cabellera amb punts verds i una boca enorme amb dents esmolades és eixit de l'olla i s'és posat a correr per la posento, tiquirriant, fent cabiroles i saltant, fins que n'és eixit de la porta i se n'és anat a lluny, portant l'olla com a sombrero.

Veient l'extravagant ésser, l'anciana ha començat a se desfer de riure:

—Só la persona més contenta de la terra. He cregut d'haver trobat una fortuna en l'or, la plata i el ferro i, però, arrés de tot això me fóra fet riure tant com lo monstre de l'olla, fent salts a casa mia.

I diuen que encara ara tots aquellos que passen pel vilatge poden escoltar les risades que vénen de la casa de l'anciana.

Després de la lectura

Després de la lectura se demanarà als alumnes que responguin a les següents demanes:

- Qui treball fa la dona?
- Qui cosa troba la velleta enmig de la mata?
- Qui cosa descobreix a dins de l'olla?
- Aprofitant de l'obscurigor de la nit, on pensa d'amagar l'olla?
- Durant lo camí, la dona s'atura per dues voltes: qui cosa veu la dona?
- Quan arriba a casa, qui cosa compareix als ulls de la velleta? Descriu'l.
- Qui fi fa l'olla?
- La vella diu d'ésser la persona més feliç del món: per què?

Memorització de la rondalla

Se cercarà que els alumnes utilizin lo vocabulari i les estructures del conte, si és menester se lis hi poguerà impedir que mirin les il·lustracions per recordar el conte.

Per acabar, se realitzaran les següents demanes i comentaris:

- Com se comporta la velleta? Per què?
- I el monstre?
- La velleta del conte pot diure aqueixa frase: «La moneda no fa la felicitat»?

